

Hausmann Róbert

Tegyük fenntarthatóbbá hazánk növekedési modelljét!

A Magyar Nemzeti Bank első alkalommal publikálja a [Fenntarthatósági jelentését](#), amelynek célja, hogy megvizsgálja és mérhetővé tegye hazánk hosszú távon fenntartható felzárkózásának kulcstényezőit. Az elmúlt évtized gazdasági és versenyképességi reformjainak köszönhetően hazánk 2013-tól egyensúlyi felzárkózási pályára állt és megkezdődött a versenyképességi fordulat is. Egy ország társadalmi-gazdasági modelljét azonban csak akkor tekintjük hosszú távon fenntarthatónak, ha a reálgazdasági tényezők mellett annak pénzügyi, társadalmi és környezeti erőforrásai is fenntartható módon hasznosulnak a sikeres felzárkózás és társadalmi jólét elérése érdekében. A jelentés a pénzügyi, társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatóság terén több mint 100 darab, 98 százalékban objektív mutatót vizsgál. Ezek alapján az MNB Fenntarthatósági jelentésében Magyarország a 15. helyezést érte el a 27 uniós tagállam között. Hazánk kissé megelőzi a visegrádi versenytársak átlagos helyezését, azonban némileg elmarad az uniós átlagtól. Többek között a zöld fordulat és a digitalizáció segítené számottevően a magyar modell fenntarthatóságának erősítését.

A fenntarthatóság jelentősége és magyar jegybanki megközelítése

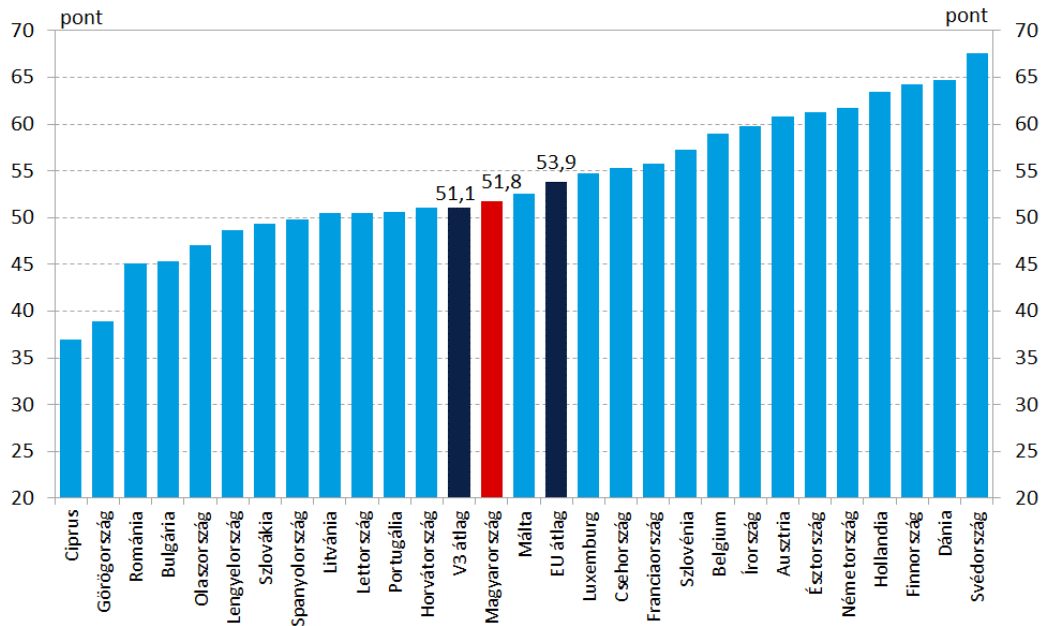
A Fenntarthatósági jelentés célja, hogy megvizsgálja és mérhetővé tegye hazánk hosszú távon fenntartható felzárkózásának kulcstényezőit. „Természet, erkölcs, tudás, tehetség. A társadalmak értékét, hatékonyságát e négy tényező szorzata fejezi ki. Így van ez már ma is, de a jövőben még inkább így lesz.” A Fenntarthatósági jelentés elején található idézet Kopátsy Sándor magyar közgazdásztól származik, aki számos perspektivikusan gondolkodó társával együtt a gazdasági-társadalmi berendezkedések hosszú távú jólétének elérését és fenntartását kívánta megragadni [T.E.T.T. – A minőség társadalma](#) című könyvében. A fenntarthatóság és a fenntartható felzárkózás kifejezések még nem szerves részei a (gazdaság)politikai döntéshozatalnak, a közgazdasági gondolkodásnak és a mindennapi életnek. Ezért szükséges a XXI. század gazdasági és társadalmi konvergenciáját meghatározó keretrendszer kidolgozása, az abban elért eredmények számszerűsítése és visszajelzésre alkalmassá tétele. A Magyar Nemzeti Bank 2019-ben jelentette meg [A jövő fenntartható közgazdaságtana](#) című könyvet a jövőnk leginkább meghatározó globális trendek és problémák feltárása céljából. Az MNB Fenntarthatósági jelentése e kiadvány szellemiségében vizsgálja hazánk hosszú távú boldogulásának helyzetét és kilátásait.

Egy ország gazdasági-társadalmi berendezkedését akkor tartjuk fenntarthatónak, ha környezeti, társadalmi, pénzügyi és reálgazdasági erőforrásai is fenntarthatóan hasznosulnak a hosszú távú jólét elérése és fenntartása érdekében. A fenntartható fejlődés lényegi eleme az ENSZ Környezetvédelmi és Fejlődési (Brundtland) Világbi-zottság 1987. évi jelentésében lefektetett megállapítás, miszerint a jövőbeli generá-ciók jövőbeli szükségletei kielégítésének ellehetetlenítése nélkül szükséges a jelen erőforrásait felhasználni, ezáltal biztosítva egy ország állampolgárainak hosszú távú jólétét. Ennek szellemében a Fenntarthatósági jelentés a jegybank versenyképességi témájú kiadványaival szemben nem az egyes országok által középtávon elérhető tel-jesítményt kívánja megragadni, hanem a jelenlegi nemzetgazdasági és társadalmi modellek hosszú távú fenntarthatóságát. Ehhez a nemzetközi fenntarthatósági rang-sorok szempontjait is vizsgálva – 108, 98 százalékban objektív mutató segítségével – létrehoztuk az MNB Fenntarthatósági Indexet, amely négy fő terület (környezet, tár-sadalom, pénzügy, reálgazdaság) és ezeken belül összesen 27 alterület alapján ra-gadja meg hazánk hosszú távú felzárkózásának kilátásait.

Magyarország főbb eredményei a Fenntarthatósági Indexben

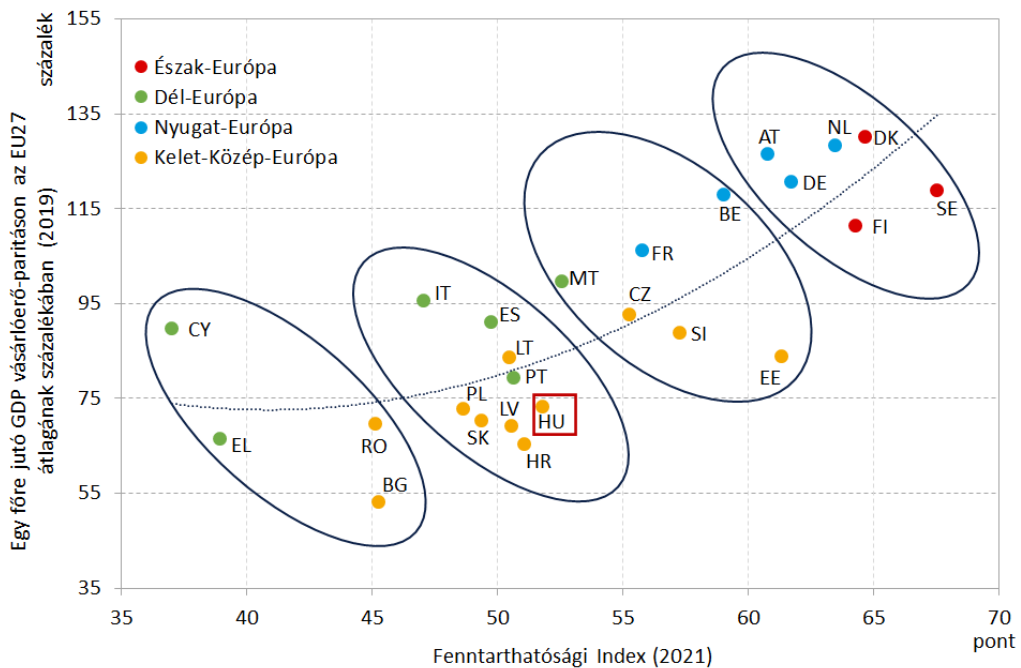
Magyarország a 15. helyen áll az EU 27 tagállama körében, ezzel kismértékben meg-előzi a többi visegrádi ország átlagát, ám némileg elmarad az EU átlagtól (1. ábra). Az indexhez felhasznált mutatók összesítése alapján hazánk 51,8 pontot szerzett, amely kissé magasabb volt a V3 országok átlagánál (51,1), és mindössze 2,1 ponttal maradt el az EU átlagától (53,9). A környezeti fenntarthatóság terén érte el hazánk a négy területen belül a legkedvezőbb helyezést (11.), mivel az energiatermelést- és felhasználást, a természeti erőforrásaink igénybevételét, továbbá a zöld pénzügyeket jellemző mutatókban is összeségében a régiós és az uniós átlagnál is kedvezőbb a magyar teljesítmény. Magyarország gazdasági növekedésének fenntarthatósága (16.) meghaladja a többi visegrádi ország átlagos teljesítményét, azonban kissé elmarad az EU átlagtól. A társadalmi fenntarthatóság (18.) és a fenntarthatóság pénzügyi dimen-ziója (21.) terén Magyarország az uniós és visegrádi versenytárs országok átlagos eredményénél gyengébb teljesítményt mutat. Az országok relatív fejlettsége és az MNB Fenntarthatósági Index értékei között viszonylag erős kapcsolat mutatható ki (2. ábra).

1. ábra: Az MNB Fenntarthatósági Indexének összesített eredményei (2021)

Forrás: MNB.

2. ábra: Az MNB Fenntarthatósági Index és a relatív fejlettség kapcsolata (2021)

Megjegyzés: Írország és Luxemburg relatív fejlettségi szintje kiugró értékek, nem kerültek feltüntetésre az ábrán.

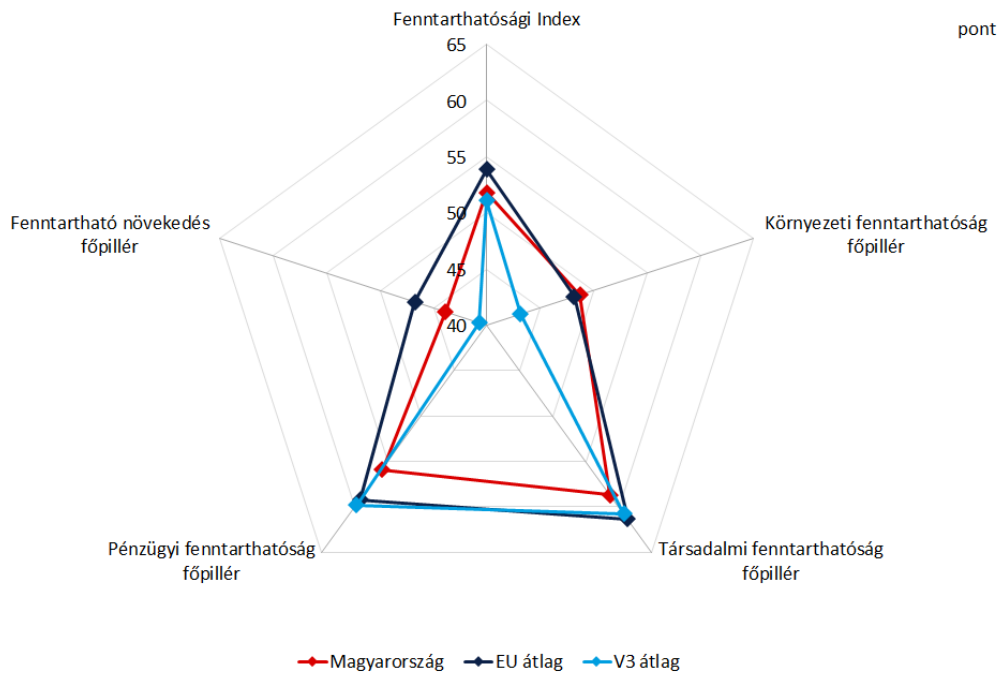
Forrás: Eurostat, MNB.

Mely területeken ért el hazánk kiemelkedő eredményt?

A környezeti fenntarthatóság terén az energiatermelés- és felhasználásban, a természeti erőforrásaink igénybevételeiben, valamint a zöld pénzügyek fejlettségét illetően is kedvezőbb hazánk teljesítménye az uniós és visegrádi átlagnál. Az egységszerű gazdasági kibocsátásra jutó energiafelhasználás hazánkban mintegy húsz százalékkal javult az elmúlt 10 évben, azonban ez a szint továbbra is 1,7-szerese az uniós átlagnak. A lakossági villamosenergia és földgáz ára a hatósági energiaárak több lépésben történő csökkentése következtében a visegrádi, illetve uniós átlag alá süllyedtek. Szintén az uniós élmezőnybe tartozik hazánk az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése tekintetében, mivel 1990-hez képest 32 százalékkal csökkent a kedvezőtlen klímaváltozást elősegítő gázok emissziója, míg a V3 országokban a mérséklődés mértéke 30, az Európai Unióban 21 százalékos volt. A zöld pénzügyek érettségére utal, hogy 2020-ban Magyarországon volt a legmagasabb a kibocsátott állampapírokon belül a zöld kötvények aránya (6,2 százalék).

Hazánk a közbiztonság tekintetében az uniós élmezőnyhöz tartozik és a gazdasági növekedés tekintetében is megelőzi az uniós és a visegrádi átlagot. Hozzájárul hazánk társadalmi modelljének fenntarthatóságához, hogy a lopások és a szándékos emberölések száma alacsonyabb az uniós átlagnál. A vagyoni és a jövedelmi egyenlőtlenségek, valamint a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek aránya egyaránt uniós átlag alatti Magyarországon. Ezek mellett a stabil makrogazdasági és makropénzügyi fundamentumok is elősegítik, hogy hazánk fenntartható felzárkózása folytatódhasson. A gazdaság átlagos növekedése (2,1 százalék) a kilencedik legmagasabb volt Magyarországon 2010 és 2020 között az Európai Unióban, ami meghaladta az uniós átlagot (0,9 százalék), azonban kis mértékben alacsonyabb volt a V3 országok átlagánál (2,3 százalék). A gazdaság eredményes bővüléséhez járult hozzá az is, hogy 2019-ben a második legmagasabb beruházási rátával (27,2 százalék) rendelkezett Magyarország az Európai Unióban. A beruházások magas szintjének fenntartása a fenntartható felzárkózás érdekében továbbra is fontos feladat.

3. ábra: Az MNB Fenntarthatósági Indexének és négy főpillérének eredményei (2021)

Megjegyzés: A skálatartomány 0-100 pont közötti, ahol 100 a legjobb érték.

Forrás: MNB.

Mely területeken van szükség a növekedési és jóléti tartalékok felszabadítására?

Magyarország társadalmi fenntarthatóságát a képzett és az egészséges munkaerő bővítésével, valamint a könnyebben elérhető lakhatással lehetne erősíteni. A jövedelemhez viszonyított lakásárak a negyedik legmagasabbak Budapesten az európai uniós fővárosokat vizsgálva, és a súlyosan elégtelen lakáskörülmények között élők aránya is viszonylag magas Magyarországon. Nagyban támogatná a 2010-es években már megkezdődött demográfiai fordulat kiteljesedését a medián jövedelemhez jobban igazodó ingatlan eladási árak és bérleti díjak kialakulása. A fenntartható jólétet elérő országok a szellemi tőkéjükre építik gazdaságukat, így a reál végzettségű fiatalok (12 százalék) és a legalább alapfokú digitális készséggel rendelkezők arányának (49 százalék) felzárkózása az uniós átlaghoz (18 és 56 százalék) elengedhetetlen hazánk fenntartható felzárkózásához. Fenntartható társadalom egyúttal csak az állampolgárok fizikális és mentális egészsége mellett képzelhető el. Ennek jelentőségére mutat rá, hogy a viselkedési kockázatokból fakadó halálozások aránya (51,1 százalék) hazánkban a negyedik legmagasabb az Unióban, ami elsősorban az egyéni felelősségen nyugvó prevenció erősödésével javulhat.

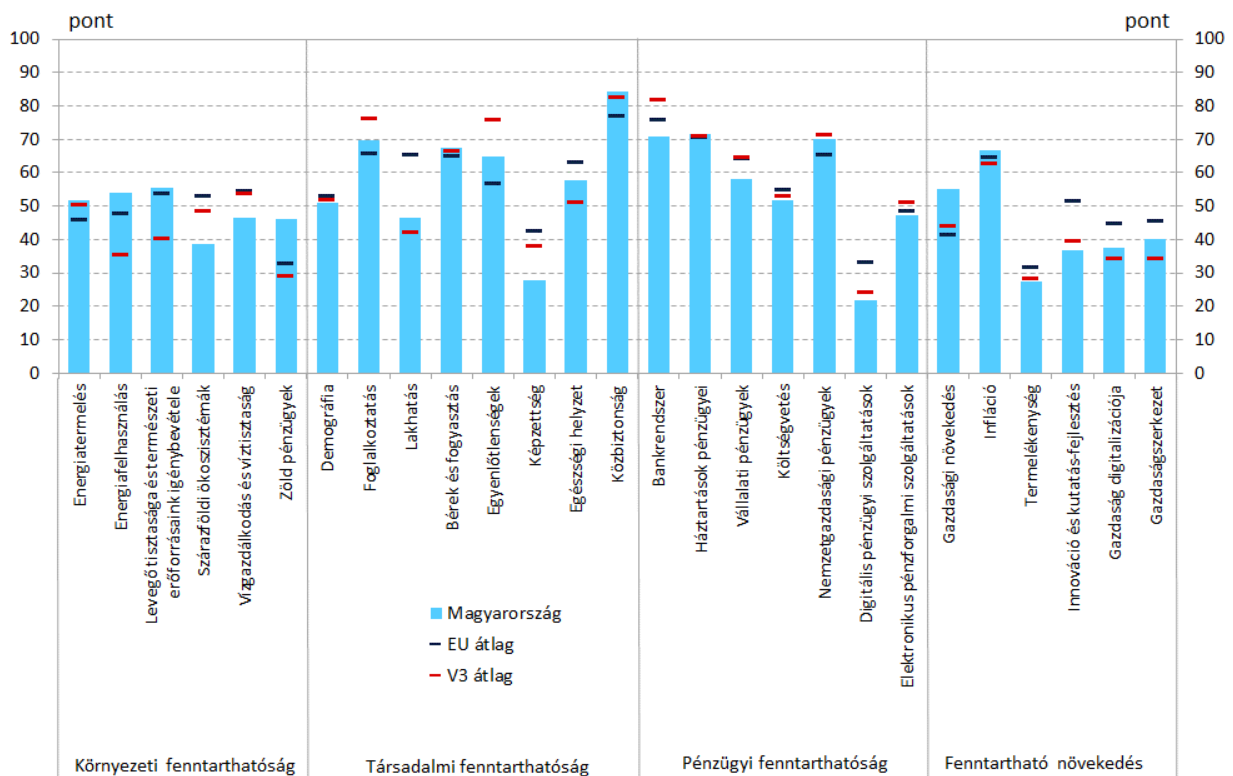
A modern pénzügyi ökoszisztéma kialakulását elősegítené a bankrendszer működési költségeinek csökkenése, amit a digitális pénzügyi és az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások elterjedése támogathat. A hazai bankrendszer a második legdrágábban működik az Európai Unióban, mivel a bankok eszközarányos működési költsége eléri a 2,4 százalékot. Az érték magasabb a V3 átlagnál (1,7 százalék) és a 27 uniós tagállam átlagánál (1,6 százalék). A működési költségek mérséklésében szerepet játszhat az online bankolást (58 százalék) és hitelfelvételt (kevesebb, mint 1 százalék) igénybe vevők arányának növelése. Bár az elektronikus pénzforgalom folyamatosan fejlődik és a bankkártyával, valamint mobil applikációkkal történő fizetési megoldások terjedőben vannak, az egy főre jutó kártyás vásárlások száma (102 darab) 2019-ben elmaradt a régiós (140) és az uniós átlagtól (139) is. A szabályozott keretek között üzemelő fintech megoldások bővülése szintén elősegítheti a tőkéhez való hozzáférés költségeinek minimalizálását, ami a 21. századi pénzügyi fenntarthatóság egyik kulcseleme.

A sikeres felzárkózáshoz elengedhetetlen az innovációvezérelt gazdasági modellre való átállás, a digitális megoldások széleskörű alkalmazásának elterjedése, valamint a gazdasági szerkezet elmozdulása a tudásintenzív tevékenységek irányába. A munkatermelékenység évente átlagosan 3,5 százalékkal bővült 2017 és 2019 között Magyarországon, ami meghaladta az uniós átlagot (0,8 százalék) és a nagyvállalatok, valamint kkv-k közötti hatékonysági különbség is mérséklődött. A kkv-k termelékenységének felzárkózása a nagyvállalatokhoz azonban továbbra is hazánk egy fontos növekedési tartaléka. A felzárkózáshoz és ezáltal az üzleti szektor fenntarthatóbbá válásához járulhat hozzá a vállalati innováció erősítése. Ennek eszköze lehet a GDP 1,5 százalékát kitevő kutatás-fejlesztési kiadások növelése, illetve az EU-ban hatodik legalacsonyabbnak számító, évi 14 darab egy millió főre jutó újonnan bejegyzett szabadalom számának emelkedése. A digitális megoldások, így a vállalatirányítási szoftverek, a big data, a felhőmegoldások és a mesterséges intelligencia elterjedése (11 százalék) a magyar kkv-k körében egyelőre a második legalacsonyabb Magyarországon. A vállalati digitalizáció széleskörű elterjedése hozzájárulna ahhoz, hogy Magyarország tudásintenzívebb gazdasági szerkezetre váltson, ezáltal támogatva a hazai gazdaság EU-hoz viszonyított növekedési többletének fenntartását.

Olyan területeken, mint a szárazföldi ökoszisztémák és a vízgazdálkodás környezetbarátabbá tétele, illetve a költségvetési pénzügyek stabilitásának biztosítása, az állam is sokat tehet a fenntarthatóság érdekében (4. ábra). Az erdős és fásított

területek aránya (26,1 százalék) a hatodik legalacsonyabb az Európai Unióban (40,3 százalék). A faállomány gyarodását, ezáltal a környezeti fenntarthatóság erősödését segítheti elő a kormány Klíma- és Természetvédelmi Akciótervének évente egy millió új fa ültetésére vonatkozó intézkedésének végrehajtása. A szennyvízhálózat-hoz csatlakozó háztartások aránya (80 százalék) a harmadik legalacsonyabb az Európai Unióban (89 százalék), amelynek növelése állami erőfeszítéseket is igényel és a hátrányosabb helyzetű régiók felzárkóztatásán keresztül járulhat hozzá az inkluzívabb fejlődéshez. Habár a magyar államadósságon belül a külföldi tulajdon részaránya (33,9 százalék) a régiós (46,6 százalék) és az uniós országok (45,0 százalék) átlagos szintje alá csökkent és a középtávú költségvetési kockázatokat mérő mutató is kedvezőbb a nemzetközi átlagnál, a bruttó GDP arányos államadósság 60 százalékos szint alá csökkentése és az államadósság átlagos hátralévő futamidejének növelése érdemi növekedési tartalékot jelent a fenntarthatóság szempontjából és a költségvetési politika fokozott figyelmét igényli.

4. ábra: Az MNB Fenntarthatósági Indexének eredményei alpillérenként (2021)

Forrás: MNB.

A Fenntarthatósági jelentés szerint a magyar növekedési modell fenntarthatóság szempontjából az uniós középmezőnyben van, és a társadalmi, valamint pénzügyi

fenntarthatóság erősítése támogathatja leginkább hazánk hosszú távú jólétének elérését. A reálgazdasági tényezők mellett a társadalmi, a pénzügyi és a környezeti erőforrások fenntartható hasznosítására is szükség van a fejlett országokhoz történő felzárkózás és az elért társadalmi jólét hosszú távú megőrzése érdekében.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaságban 2021. június 3-án.”